

青藏高原藥物图鉴

青藏高原药物图鉴

མདོ་རྒྱུས་མཐོ་སྐད་ལྷན་དུས་གསལ་བའི་མེ་ཁོང

青海高原生物研究所植物室编

第 二 册

青海人民出版社

一九七八年·西宁

编者说明

一、本书分三册：第一册和第二册为植物药部分，第三册为动物药部分。本册收载植物类藏药156种，原植物194种。

二、在编写本册的过程中，承蒙西藏军区后勤部卫生处、拉萨市劳动人民医院及青海省果洛藏族自治州久治县赤脚医生拉治、年盘两同志提供宝贵资料，中国科学院植物研究所惠借部分附图，谨此一并致谢。

ZV33/11

青藏高原药物图鉴

第二册

青海高原生物研究所植物室编

青海人民出版社出版
青海省新华书店发行
青海新华印刷厂印刷

1978年9月第1版 1978年9月第1次印刷

书号：14097·55 定价：1.84元

目 录

ཀ་མུར་ཉིལ་ལོ།	(毛翠雀花、宽距毛翠雀).....	1
ཀ་མུར་ཉིལ་ལོ།	(粉枝莓、秀丽莓).....	4
ཀ་མུར་ཉིལ་ལོ།	(垂果蒜芥、印度葶菜).....	8
ཀོན་པ་གཤམ་མེས།	(滇西风毛菊、拉萨风毛菊).....	12
ཁྱི་ལྗང་གཤམ་མེས།	(六叶龙胆).....	16
ཁྱི་ལྗང་གཤམ་མེས།	(川藏沙参).....	18
ཁྱི་ལྗང་གཤམ་མེས།	(宝盖草).....	20
ཁྱི་ལྗང་གཤམ་མེས།	(裹盔马先蒿).....	22
ཁྱི་ལྗང་གཤམ་མེས།	(沙生槐).....	24
ཁྱི་ལྗང་གཤམ་མེས།	(丽江山荆子).....	26
ཁྱི་ལྗང་གཤམ་མེས།	(蒲公英).....	28
ཁྱི་ལྗང་གཤམ་མེས།	(独行菜).....	30
ཁྱི་ལྗང་གཤམ་མེས།	(乌奴龙胆).....	32
ཁྱི་ལྗང་གཤམ་མེས།	(黄蒿).....	34
ཁྱི་ལྗང་གཤམ་མེས།	(多刺锦鸡儿).....	36
ཁྱི་ལྗང་གཤམ་མེས།	(大花列当).....	38
ཁྱི་ལྗང་གཤམ་མེས།	(四川马先蒿).....	40
ཁྱི་ལྗང་གཤམ་མེས།	(褐毛橐吾、箭叶橐吾).....	42
ཁྱི་ལྗང་གཤམ་མེས།	(迭裂黄堇).....	46
ཁྱི་ལྗང་གཤམ་མེས།	(草木樨、红紫桂竹香).....	48

ཁུ་ལུག	(山柏、方枝柏)	52
ཁུ་ཤོ	(皱叶酸模)	56
མག་ཉིག་ཐུག་པོ	(糙伏毛点地梅、匍茎点地梅)	58
མོག་པ་རུག་པ	(野蒜)	62
མོན་མེ་ཤིང	(乔松、大果云杉、红杉)	64
མོ་མ	(车前状垂头菊、尼泊尔垂头菊)	70
མོ་ལྷག་པ	(小叶棘豆)	74
མོ་རུག་མོ་ཁུང	(群虎草、沼生柳叶菜)	76
མོ་ལྷ་མོ	(匙叶龙胆)	80
ལུ་པ	(西藏梭子芹)	82
ལུག་པ་ཉིག་རྩ་མགོ་མ	(椭圆花锚)	84
ལུ་མ་ཙ	(掌叶大黄)	86
ལུ་ཚ	(高原毛茛)	88
ལུ་ལུང	(长毛风毛菊)	90
ལུ་ཙེ་དཀར་པོ	(水苦荬)	92
ལུ་རུག་པ	(紫花碎米芥)	94
ར་ཤང་དཔང་ཐུག	(金丝海棠)	96
འཛིབ་ཙེ་དཀར་པོ	(黄花鼠尾草)	98
འཛིབ་ཙེ་མེན་པོ	(高原丹参)	100
འཛིབ་ཙེ་ཐུག་པོ	(粘毛鼠尾草)	102
ཉ་རུག་པ	(山野豌豆)	104
ཉ་རི་རྩོ་བའི་མོ	(截菜)	106
མུ་མོ	(叉分蓼)	108
མི་བ་འོ་ཅན	(鸡蛋参)	110

ཉ་ཐུག་གཡུང་ཁུམ	(双花堇菜)	112
ཉུག་ཚེར	(猪毛菜)	114
ཉུག་གཟིག་མེ་ཉུག	(卓巴百合)	116
ཉུར་ཁ	(胡桃)	118
ཐང་ཐུམ་ནག་པོ	(东莨菪)	120
དུ་རྒྱེད	(长尾天南星)	122
དར་གིང	(西藏桑)	124
✓ རུག་གཟིར	(硕花马先蒿)	126
ཐང་ཐུམ་མེ་ཉུག	(棉毛紫菀)	128
འདམ་བྱ་ལ་ར	(杉叶藻、沿沟草)	130
འབྲེ་ཚེར་མ	(枸杞)	134
ཁུམ་ནག་དུམ་མཁུམ	(光果婆婆纳)	136
ཁུམ་བྱ་འབྱ་གཙོད	(龙芽草)	138
ཐང་རྒྱུན་ཁ་པོ	(无茎龙胆、华丽龙胆)	140
ཐང་རྒྱུན་ཐུན་པོ	(蓝玉簪龙胆、大花龙胆)	144
ཐང་རྒྱུན་ནག་པོ	(青藏龙胆)	148
ཐང་ཙི་དེ་པོ	(匙叶翼首花)	150
ཐང་ཚན་ཐུ་རུ	(绵参、西藏扭连钱、小芽虎耳草)	152
ཐུར་ཚེན	(条叶银莲花)	158
ཐུང་རུག་པ	(公英叶风毛菊)	160
ཐུང་ཚེར་དཀར་པོ	(刺参)	162
ཐུན་གཟིགས་ཉུག་ཅ	(黑蕊虎耳草)	164
ཐུ་དཀར	(白亮独活)	166
ཐུ་ནག	(羌活、宽叶羌活)	168

ཐྱིལ་ཐུག	(防己叶菝葜)	172
ཕང་མ་ནག་པོ	(越桔叶忍冬)	174
ཐུར་ཁ	(毛茛)	176
ཐུར་མོང་ཐུ་ཀང	(鸡骨柴)	178
✓ བ་སྤྱ	(喜马拉雅紫茉莉)	180
བ་ཤ་ཀ	(长角婆婆纳)	182
བེ་འབྲས	(高山栎、灰背栎)	184
བོང་དགར	(船盔乌头、唐古特乌头)	188
བོང་དམར	(褐紫乌头)	192
བྱ་ཀང་བ	(蓝翠雀花、川甘翠雀花)	194
བྱ་ཁྲོད་ཐུག་པ	(水母雪莲花)	198
བྱ་པན་ཁུ་ཙེ	(光华柳叶菜)	200
བྱ་ཕ་ཙེ་ཙེ་མཚོག	(弯花紫堇)	202
བྱ་ཕ་ཙེ་ཙེ་དམན་པ	(豌豆)	204
བྱང་ཁུབ་ཤིང	(黄花木)	206
ཐྱི་པ་བྱང	(牛蒡)	208
ཐྱི་རུག་ཐེར་པོ	(黄花香薷)	210
ཐྱཱི་ལ་ཐུག	(虬果芥、宽叶葶苈、腺毛念珠芥)	212
ཐྱཱི་ཕན་མ	(远志)	218
ཐྱི་ཚར	(苍耳)	220
ཐྱི་ཚར་དམན་པ	(狼把草)	222
བྲག་ཐོས	(扭瓦韦)	224
འབྲ་ཐུ་ཏང	(天蓝苜蓿)	226
འབྲི་ཏ་མ་འཛིན	(柔软草莓)	228

འབྲི་ཉ་ས་འཛིན་དམན་པ	(喜马拉雅虎耳草、朗县虎耳草).....	230
མེ་ཉག་གངས་མུ	(棉毛雪莲).....	234
✓ མེ་ཉག་མྱང་མུ	(全叶马先蒿).....	236
མུན་ཆེན	(铁棒槌、伏毛铁棒槌).....	238
ཙ་མཁྱིལ་བ་མོ་ལ	(矮丛风毛菊).....	242
ཙ་འབྲུ	(沿阶草).....	244
ཙུ་མ་ཕ་དམན་པ	(迟熟萝藦).....	246
ཚན་དཀར	(全瓣红景天).....	248
ཚར་པ་ཤིང	(耐寒枸杞).....	250
ཚར་བོང	(灰蒿、猪毛蒿、劲直蒿).....	252
ཚར་ལེབ	(小叶枸杞).....	258
མཚོ་ལྗུ་མ	(草麻黄).....	260
མཛེ་མ་ཤིང	(川青锦鸡儿).....	262
ཞིམ་ཐིག་དཀར་པོ	(轮叶铃子香).....	264
ཞིམ་ཐིག་ནག་པོ	(丽江香茶菜).....	266
ཟངས་ཕྱི་དཀར་པོ	(猪殃殃).....	268
ཟངས་ཕྱི་ནག་པོ	(臭蒿).....	270
ཟར་མ	(亚麻).....	272
ཟི་ར་དཀར་པོ	(茴香).....	274
ཟི་ར་ནག་པོ་དམན་པ	(露蕊乌头).....	276
ལུང་ལུགས་མྱི་བ	(大花金钱豹).....	278
གཟའ་བུད་དཀར་པོ	(紫色黄华).....	280
གཟེ་མ་རྩ་མགོ	(蒺藜).....	282
གཟེར་འཛུམས	(川西小黄菊).....	284

གཟིང་འཛིན་མེད་པོ་ (鸦跖花、山地虎耳草)	286
འུ་མུ་ (芫荽)	290
ལོ་ལ་ལོ་ལོ་ (西藏鬼臼、鬼臼)	292
ཕུ་ལུ་ཤིང་ནག་པོ་ (贴生接骨木)	296
གཡེང་མ་ (竹叶椒)	298
རི་ཤོ་ (黄帚橐吾、线叶垂头菊)	300
རི་ལྷག་པ་ (狼毒)	304
རི་རལ་ (髯毛鳞毛蕨)	306
ཕུག་ལུ་ (禾叶黄精)	308
ཕུག་ལིག་ (缘毛紫菀、重冠紫菀、短亭飞蓬)	310
✓ ཕུག་ཕུར་ (螃蟹甲)	316
ཕུག་ཕུ་ཕུག་པོ་ (茸背马先蒿)	318
ཕུག་ཤོ་ (肾叶山蓼、喜马拉雅垂头菊)	320
ཤང་རིལ་ཕུན་པོ་ (黑齿报春)	324
ཤང་རིལ་མེད་པོ་ (锡金报春)	326
ཤང་མཆོ་ནག་པོ་ (播娘蒿)	328
ཤིང་ཕུར་ཕུ་མ་ (荆豆角柱花)	330
ཤྱག་འབྲུ་ (滇藏方枝柏)	332
ཤོ་མང་ (尼泊尔酸模)	334
ཕུམ་ཉིག་ (小伞虎耳草、红虎耳草)	336
མེ་བ་ (绢毛蔷薇)	340
མེད་པོ་ལྷ་ཐུག་ (黄花獐牙菜)	342
མོ་མ་ར་ཇ་ (大麻)	344
མུང་དགའ་ (黄花棘豆、甘肃棘豆)	346

ལྷ་མ་ལྷག་པོ་ (云南棘豆)	350
ལྷ་དམར་ (岩黄芪)	352
ལྷ་ལྷག་ (多枝黄芪)	354
ལྷ་པ་ཀ་ (展毛银莲花、迭裂银莲花)	356
ལྷ་མོ་དམར་པོ་ (宽瓣红景天)	360
ལྷ་མོ་ལྷག་འབྲ་ (宽果丛菝、拉萨桂竹香)	362
གཤེར་ལྷ་ (松萝)	366
གཤེར་ཉིག་ (爪虎耳草)	368
གཤེར་བྱི་དམན་པ་ (毛蕊草)	370
གསོམ་གྱིང་ (喜马拉雅冷杉)	372
གསོར་ལྗེམ་ (浮叶眼子菜)	374
བསེ་ཡབ་ (毛叶木瓜)	376
ཨ་ཁྲོང་དཀར་པོ་ (叉枝虎耳草)	378
ཨ་ཐི་ཁ་དམན་པ་ (川贝母)	380
ལྷ་བལ་དམར་པོ་ (红花绿绒蒿)	382
ལྷ་བལ་མིང་པོ་ (全缘绿绒蒿、圆锥绿绒蒿)	384
附 录	388
一、藏药解剖资料	388
二、植物中名索引	396
三、植物学名索引	400

ཀྲུང་ཁྱེད་ལྗོངས་

(译音：嘎布得罗)
常用中品

【原植物】 1. 毛翠雀花(中国高等植物图鉴)(图1)

Delphinium trichophorum Franch.——毛茛科

多年生草本。茎高25—65厘米，径3.5—7毫米，无分枝，或具1分枝，疏被白色柔毛。叶具长柄，3—5枚生于茎基部或其附近，茎中部通常生1叶；叶片肾形，长2.8—10厘米，宽4.8—15厘米，两面均被白色柔毛，3深裂，裂片互相邻接或稍覆压，中央裂片倒卵状楔形，具浅裂和齿牙。总状花序顶生，长6—30厘米；花密集，近直立；小苞片生于花梗上部近花处，卵形至披针形；萼片5，淡蓝色，卵形，长1.2—1.9厘米，盔瓣腹面无毛，背面被长柔毛，其距长于瓣片，圆筒状钻形，长1.8—2.4厘米，萼片侧瓣背面近中肋处被长柔毛，边缘具睫毛；退化雄蕊2，黑褐色，两面疏被微柔毛；蜜叶黑褐色，腹面下部具微柔毛，背面无毛，下部具1短距；雄蕊多数；心皮3，密被柔毛。花期7—8月。

生于海拔2100—4600米的山坡草地。产于青海、西藏东部、甘肃南部、四川西部。

2. 宽距毛翠雀(拟)(图2)

Delphinium trichophorum Fr. var. *platycentrum*

W. T. Wang——毛茛科

此变种与毛翠雀花极相似，但其萼距圆锥状钻形，长1—1.2厘米，基部径6—8毫米，可以区别。

生于海拔4000米的高山灌丛。产于青海、四川西南部。

【采集加工】 7—8月采地上部分，以流水洗净，切成小段，晾干。

【性味功用】 苦、微寒。退烧，治感冒。

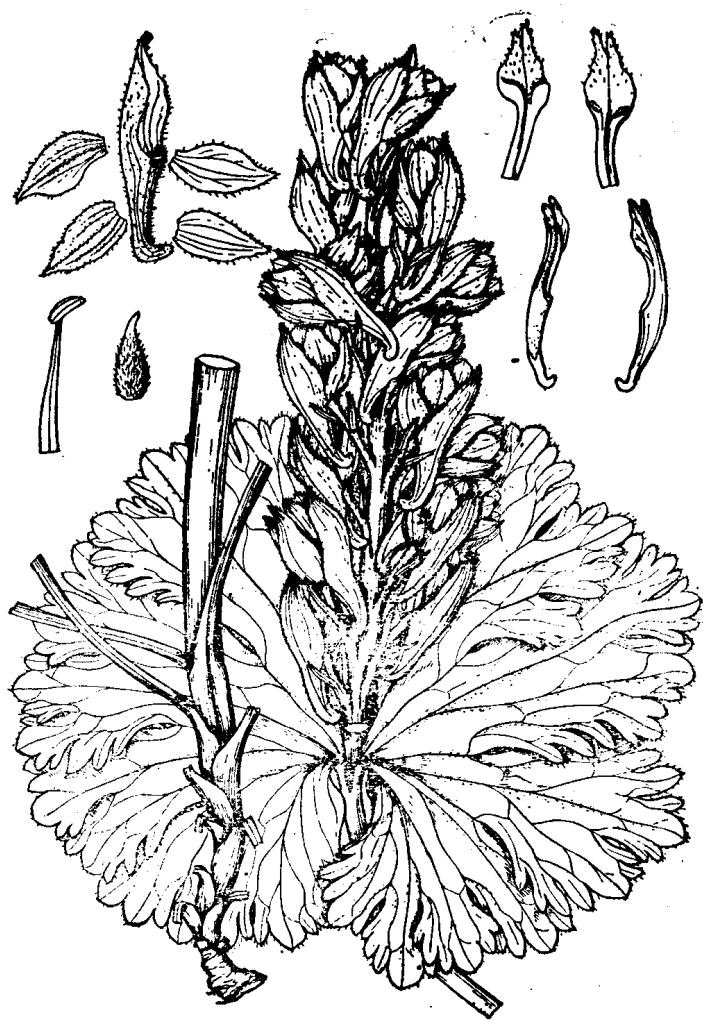

图1 毛翠雀花

图2 宽距毛翠雀

ཀྲ་ཀྲ་ཀྲ་

(译音：甘打嘎日)
常用上品

【原植物】 1. 粉枝莓 (中国高等植物图鉴) (图3)

Rubus biflorus Buch.-Ham. — 蔷薇科

灌木，茎直立，高1—3米。分枝多数，小枝平展或稍下垂，紫色或黄棕色，有白粉。皮刺疏生，黄褐色，下弯，基部扁平扩大。奇数羽状复叶，小叶3—5，偶仅有1小叶，叶片卵形或椭圆形（顶生小叶宽卵形或近圆形），长2—4.5厘米，宽1—2.5厘米，3浅裂或不裂，上面绿色，疏生柔毛或近无毛，下面密被白色绒毛，中脉有少数倒刺，叶缘具不整齐的锯齿；叶柄长1.5—5.5厘米，叶柄和叶轴有弯刺；托叶下半部贴生于叶柄，上半部披针形，紫红色，被柔毛。花1—3朵腋生，径1.5—2厘米；花瓣白色，卵圆形，长约8毫米，宽约6毫米，基部具短爪；花萼紫红色，覆瓦状排列，卵形或宽卵形，先端具小突尖，外面无毛，内面密生白色绒毛；雄蕊多数，着生于圆锥状的花托，花药黄白色，花托圆锥形，密生白色绒毛，花梗细长，长1—3.5厘米，黄绿色，无毛。聚合果球形，径1.5—2厘米，黄色。花期5—6月，果期7—8月。

生于海拔2500米以下的山坡。产于西藏、四川、云南，亦分布于陕西、湖北。

图3 粉枝莓

2. 秀丽莓(中国高等植物图鉴)(图4)

Rubus amabilis Focke——蔷薇科

灌木，高1—2米。茎黄棕色，疏生皮刺，皮刺基部通常宽扁，黄褐色，茎上部无刺，无毛。奇数羽状复叶，小叶7—9(11)；叶片卵形或卵状披针形，长1—3厘米，宽1—2厘米，顶端小叶较大，长2—4.5厘米，宽1—3厘米，上面绿色，无毛或近无毛，下面浅绿色，沿脉有柔毛，中脉并有小钩刺，先端急尖或渐尖，基部圆形或阔楔形，边缘具缺刻状重锯齿，无柄或近无柄；叶柄长1—2厘米，具柔毛和倒生皮刺；托叶线形，基部着生于叶柄，具柔毛，不分裂。花单生，白色，径约2.5厘米，下垂；花梗长1.5—2.7厘米，具柔毛，疏生细尖皮刺；花萼裂片阔卵形，先端急尖或渐尖，褐色，外面具短柔毛，里面无毛；花瓣圆形，长、宽约8毫米；雄蕊多数，花丝线形，花托具短柔毛。聚合果短圆柱状，长约1.5厘米，成熟时红色，具心皮柄。花期6—7月，果期7—8月。

生于海拔2100米以下的山坡林下。产于青海、甘肃、四川，亦分布于陕西、湖北、江西。

【采集加工】 4—5月采茎、枝，去皮，晾干备用。

【性味功用】 涩，苦，寒，无毒。治感冒(特效)、发烧、肺热咳嗽。

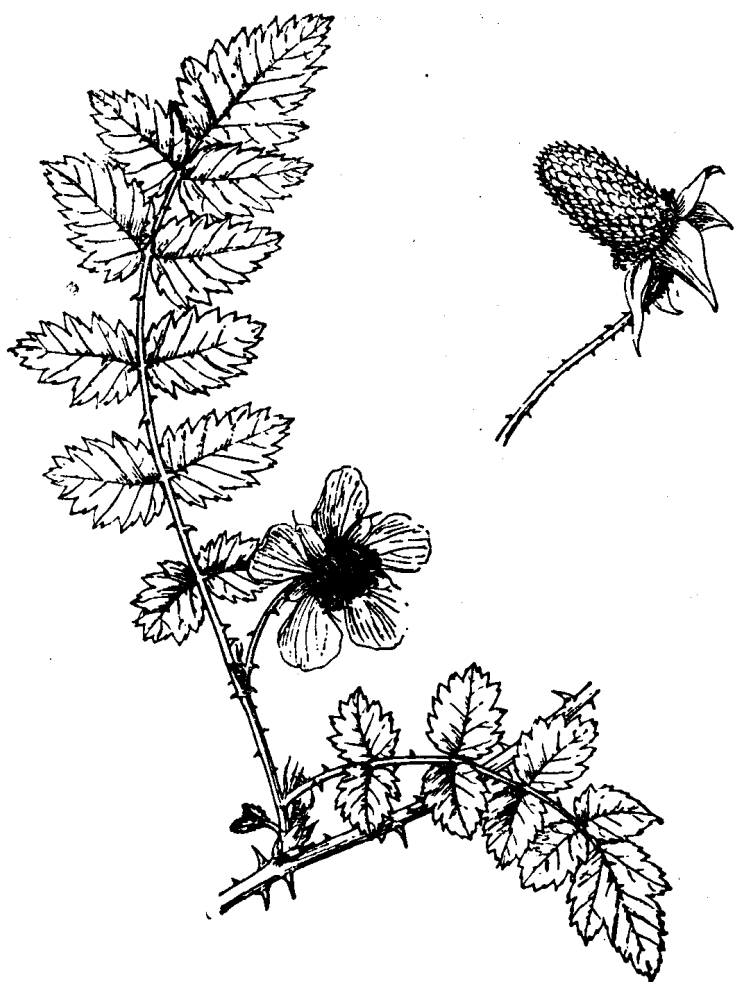

图4 秀丽莓